

Morfars Mauser: offer och bödlar på Lillans scen

Saker och ting har konsekvenser. Satsen blir ett återkommande mantra i Michaela Granits uppsättning av *Morfars Mauser*, Marcus Rosenlunds dramatiska debut på Lilla Teatern, med premiär den 11 mars. *Saker och ting har konsekvenser*. Vilken den logiska följdriktigheten är varierar över 360 grader. I det aktuella fallet handlar det om mobbning, en systematisk kollektiv förföljelse av en skolkamrat, en gränslös pina utsträckt över flera år, till synes utan ansvariga vuxnas ingripande. Och vilka är konsekvenserna? Kanske ett livsval i astronomin och meteorologins tecken – vetenskaper i närkamp med oändliga naturliga processer, där människans litenhet kan bli en tröst för ett upprivet sinne. Ett livsval som gett glimrande utdelning för en vetenskapsjournalist. Och samtidigt lever bitterheten kvar som en besk underström, ett hat och en frustration, som kräver utlösning. I sublimerad form, till stor lättnad för den som vet, på en teaterscen.

Det kunde ha gått annorlunda. I en radiodokumentär på Yle Vega, *Alltid vinter i Grankulla*, berättade Marcus Rosenlund en kort tid innan premiären att det de facto fanns en gammal Mauser från kriget i morfaderns gömmor. I sin desperation över den skoningslösa mobbning som antagit de mest förödmjukande former, lekte offret med tanken på att en dag ta vapnet med till skolan. I scenversionen finns inga patroner tillhanda, i verkligheten kan de ha funnits. Av dokumentären framgår nämligen att dåvarande Marcus Jokinen, om ödet velat annorlunda, kunde ha utlöst den första skolmassakern i Finlands historia. Så blev det inte. Under sommarlovet mellan åttan och nian löstes problemet på naturlig väg. Lille Marcus sköt i höjden, återkom som bjässe och slängde ledaren för plågoandarna in i en bokhylla på skolans bibliotek. I samma sekund upphörde förföljelsen. *Saker och ting har konsekvenser*.

På Lillans scen välts inga bokhyllor, däremot begravs offret Rolle Forsman i gummistövlar – tanken går till Winnie i Becketts *Happy Days*. Stövlarna är en förlängning av det exemplar som någon tömt sin blåsa i på ett omklädningsrum. Vem som står bakom den största kränkning som verkar ha drabbat pojken

blir aldrig utrett, men publikens misstankar går till Henrik, den mest ambivalenta av de avgrundsvarelser som på scenen utgör en trio.

Alla är pojkar, en av dem visserligen i Pia Runnakkos byxor (däremellan mammas kjolar). Än är Henrik, den munvigaste i gruppen, aktivt med i gänget, än kompis, av skäl som förblir dunkla, och därmed framstår han (i Markus Riuttus expressiva gestaltning) om möjligt än mer motbjudande än sina kumpaner, med den fisförnåme Joachim Wigelius som tredje part. Med sina mässande ramsor om mormors smör och mammas Skoda – en sparv i en välbärgad småstads tranedans stavad BMW och Mercedes – ger dessa närmast ett intelligensbefriat intryck. Vad kan det bli av sådana typer? Svaret ges endast i fråga om Henrik. Efter ett kort liv i sus och dus (pappa betalar) slås han ut av cancer. Därmed blir Rolles moraliska dilemma att antingen ge fan i honom eller ta ett sista farväl.

Hur Rolle löser problemet må var och en själv ta reda på, så länge pjäsen går. Med allt sitt skakande material är *Morfars Mauser* värd en lång speltid. I korta, intensiva, snabbt växlande scener ges från ett absolut insidertypiskt perspektiv en svidande kommentar till ett välmenande men menlöst skolsystem, präglad av de vuxnas blindhet och tendenser att flytta över ansvaret från bödel till offer. ”Bjud dem på plättar och bli vänner.” Tack så mycket. Plättkalaset blir plättkrig, publiken letar egna pistoler i handväskor och byxfickor. Lyckligtvis innehåller pjäsen också antitetiska scener, den mest sublimala av dessa åskvädret över en klippa i skärgården, samtidigt en genant affär för en hysterisk Henrik och ett jubelfyrverkeri till ära för en blivande meteorolog. Ur svaghet styrka. Ur underläge seger. Blixtnabbt skiftande mellan dessa ytterligheter, som pjäsen i tid och rum, än hudlöst barn, än titan med gränslösa resurser, gör Tobias Zilliacus en av sitt livs stora roller. Med liv i varje ögonblick.

Vad allt kan inte en skvätt urin i en stövel leda till. *Saker och ting har konsekvenser*.

NALLE VALTIALA

Foto Henrik Schütt